

Kezzap akyllysumaklar

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Kezzap akyllysumaklar KEZZAP AKYLLYSUMAKLAR

Sosial mediýada özüne «ullakan aýnadan garap durandyr» öýdýän, aslynda gözüetimi darajyk käbir bloggerleriň wideolaryna syn edip otyrkam şeýle pikir etdim: Düýp mesele adam bolmak. Bular

adam däl!

Ýadyma nemes filosofy Fridrih Nişse düşdi. Çünki «Ýagşynyň we ýamanyň aňyrsynda» eserinde «ýüreksizi, gorkagy, ownukçyly, dar bähbitleriň pikirini edýäni» ýepbekledi.

Şeýle-de, «Ahlagyň genealogiýasy» eserinde adamzadyň «ýagşy» we «ýaman» gymmatlyk seljermelerini haýsy şertler astynda döredýändigini öwrendi...

Döwrüň bilim derejesini, aň kabul etmesini (восприятие) gelip çykyş-genealogiýa barlagy bilen derňän Nişsaniň yzyna Fuke, Derrida, Bartes, Gwattari, Delýoz ýaly filosoflar eýerdi...

Bu ýoluň wekillerinden Alen Denonyň ýazan «Göýdükligiň häkimiýeti» maňa şuny görkezdi: Ýurdumyzdaky göýdükligiň genealogiýasy ýazylmaly!

Ýurdumyzda göýdükligiň kesgitlemesiniň bilnişi «ortaça derejedejem» pes. Bärden gaýdýar. Göýdüklik ýagşynyň ganyň duşmanydyr!

Kesgitlemäniň ahlak bilen ýakyn baglanyşygy bar. Ahlak gymmatlyklary taýdan nämäniň göz önüne tutulýandygyny bilsek, kesgitlemäniň manysyna diňe şonda doly düşüneris.

Muny mysallara ýüzlenmek arkaly düşündireýin:

Aýdaly, islendik ýagdaýda mert durup ogra – ogry, zalyma – zalym diýmeli. Emma göýdük adam şahsy bähbitlerini göz önüne tutup ogry-jümrä, bozgaga, ýalança, zalyma arka durýar. Ine, ahlak taýdan çüýremek diýip şuna diýilýär. Biziň ýurdumyzda şeýle ýagdaý giňden ýaýrapdyr.

* * *

Hakykaty haýsydyr bir bähbit üçin ýa-da gorkaklyk edip aýtmazlyk ogry, bozgak, zalym bilen hyzmatdaşlyk etmek göýdükligiň iş yüzündäki netijesidir.

Göýdüklik özüne dymandygy üçin teklip edilýäni almak üçin tarap tutýar we aktiw görnüşde ýalan sözlemäge, hatda şuňa meňzeş ýagdaýda bolan we bolup biljek başgalary bilen hyzmatdaşlyga ýüz urýar.

Özem şeýle çüýränligiň häkimiýet tarapy has beter gutulgysyz! Häkimiýet iş orunlaryny paýlanda etiki deň kriteriýada bolmaly iş ukyby göz önüne tutman salgylanmasyny diňe «özünü

goldaýanlardyr tanyşlarynyň» üstünden berýär. Mawy ekranda munuň mysaly sanardan köp...

Ine... Göýdükligiň emele getirýän çüýrükligi şu. Netijede jemgyýet ýagşylar tarapyndan däl, tanyş we jaň üsti bilen bellenen – işini oňarmaýan emelsizler tarapyndan dolandyrylýar. Hem:

Ýallakçylaryň, ýaranjaňlaryň öňe çykarylmagy jemgyýetçilik çagşamasyna sebäp bolýar. Bu çüýreme ýyl geçdigisaýy ulalyp çuňlaşýar. Çünki jemgyýetdäki ullakan eden-etdilik we adalatsyzlyk duýgusy göýdükligi bähbitparaz «banda» öwürýär...

Düýnki güne çenli «şul-a gowy žurnalist bolar» diýip pikir edenlerimiň ekrandaky syýasatyň ýyrtygyna ýamanjak bolmagynyň meni pikirlendiren zady şu: Howaýy şan-şöhrata uzaýan göýdük aňsatçyllygy saýlap alýarlar...

НИЦШЕ

ТРИ ГЛАВНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

Независимость — удел немногих: это преимущество сильных

ПО ТУ СТОРОНУ ДОБРА И ЗЛА

Жить — разве это не значит как раз желать быть чем-то другим, нежели природа?

ЧЕЛОВЕЧЕСКОЕ СЛИШКОМ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЕ

Лучше ничего не знать, чем знать многое наполовину

ТАК ГОВОРИЛ ЗАРАТУСТРА

* * *

Haçanda «bir zatlary öwrenip bolmazmyka» diýip ekranyň öňüne

geçsem, edilýän çykyşlary soňuna çenli diňläp bilemok! Ekrandaky hyzmatdaşlyga arkasyny dirän göýdükleriň gündelik bähbitlerini amala aşyrmak üçin ýalan-ýaşryk her hili ýol-ýordumy, pyrylldagy etmekden gaýtmaýandygyna takatym ýetenok. Ýörite «bellenendigine» görübilmezlik edilýändir öýdülýär we syrrygy çykan göýdük sözlerini gaýtalap durýarlar.

Eýsem-de bolsa, dilewarlygy taýdan «ýokary», wezipe taýdan «ýeňillikli» tanymallaryň ahlak gymmatlyklary taýdan göýdük jemgyýetinde näçe adam tarapyndan bilinýär? Gynansak-da, barmak бүкүп sananda on barmagyňam dolmazlygy göýdük «bandanyň» ululygy bilen baglanyşykly...

Hakyky akyl-paýhasa, wyždanly ahлага laýyk hereketler adamlary indi onçakly gyzyklandyrmaýar. Köpçülik bähbide esaslanýan gatnaşyklaryň «şärikdeşligine» dahylly edilmek islenýär. Iş, pul, para-peşgeş, at-abraý, şan-şöhrat bar sebäbi...

Şeýlelikde... Bütün adamzat gymmatlyklaryny baýakylaşdyran, ýöntemleşdiren, bimanylaşdyran göýdüklik şu günümüziziň gutulgysyz ýaşaaýyş-durmuş formasyna öwürüldi...

Beýle diýmek bilen diňe häkimiýet tarapy göz önüne tutamok, siz özüni «oppozisiýa» diýip atlandyran akyllysymaklara-da ýa bolmasa sosial mediýada özüniňem düşünmeýän temalarynda akyl satýan ýeňles gelin-gyzlara-da serediň. Diňe youtube-de «gürleýän boşkellelere» däl-de, syýasatçylara-da serediň!

Göres özünüň maňzynda adalatsyzlyk ýaly her dürli çüýremäniň sebäbi göýdükliге garşy alnyp barylmalýdyr.

«Güni güýçliniň» däl-de, haklynyň we dogrynyň tarapynda durmak – gowy adam bolmak diýmekdir!

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetі, 05.11.2024 ý. Publisistika